

Το έργο του Λευκάδιου Χερν στην εκπαίδευση και στον πολιτισμό: Ο Λευκάδιος Χερν ως έμπνευση για εκπαιδευτικές δράσεις - Δημιουργία Ψηφιακής Έκθεσης

Αργυροπούλου Μαρία

ΕΔΙΠ, Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού Πανεπιστημίου Πατρών

Κανταρτζή Ευαγγελία

Διευθύντρια Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης

Κώστας Στοφόρος

Δημοσιογράφος, Συγγραφέας

Παναγόπουλος Αλκιβιάδης

Καθηγητής, Πρόεδρος του Τμήματος Διοίκησης Τουρισμού Πανεπιστημίου Πατρών

Νίκας Ιωάννης

Επίκουρος Καθηγητής, Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού Πανεπιστημίου Πατρών

Πουλάκη Ιουλία

Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού, Πανεπιστημίου Πατρών

Περίληψη

Η υλοποίηση ενός εκπαιδευτικού πλαισίου παρέμβασης με στόχο τη δημιουργία εκείνου του εναλλακτικού τρόπου μαθησιακής διαδικασίας που θα αξιοποιεί βιωματικά τις πληροφορίες που έρχονται από το πολιτισμικό παρελθόν, αποτελεί το ζητούμενο της συνέργειας -μέσω μνημονίου συνεργασίας- του Πανεπιστημίου Πατρών και ειδικότερα του Τμήματος Διοίκησης Τουρισμού και του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης. Μια από τις κοινές δράσεις αφορά τη ζωή και το έργο του Λευκάδιου Χερν. Στο πλαίσιο του πολιτιστικού τουρισμού αλλά και του λογοτεχνικού τουρισμού, διαμορφώνονται δράσεις αναφορικά με το ταξίδι του Λευκάδιου Χερν στον Πολιτισμό.

Το έργο και η ζωή του Λευκάδιου Χερν λειτουργούν ως έμπνευση για εκπαιδευτικές δράσεις, για ένα βιβλίο για παιδιά που το περιεχόμενό του θα λειτουργήσει ως υλικό για εκπαιδευτικό πρόγραμμα αλλά και η διαμόρφωση μιας μόνιμης ψηφιακής έκθεσης.

Λέξεις Κλειδιά: ταξίδι, Λευκάδιος Χερν, εκπαιδευτικό πρόγραμμα, ψηφιακή έκθεση

Εισαγωγή

Στο βιβλίο του *Το εγκώμιο της Σκιάς*, ο Tanizaki Junichiro στα 1933, κάνει λόγο για την Ιαπωνία που έχει ήδη ακολουθήσει το δρόμο της δυτικής κουλτούρας και *δεν της μένει τίποτα άλλο από το να προχωρήσει με ορμή προς τα εμπρός και να αφήσει τους γέροντες πίσω της· αλλά όσο το χρώμα στο δέρμα μας μένει απaráλλακτο, πρέπει να αποδεχτούμε πως θα κουβαλάμε για πάντα στις πλάτες μας απώλειες που μόνο εμείς έχουμε υποστεί.*

Ασφαλώς, ο σκοπός όλων αυτών που έγραψα είναι η ιδέα πως κάπου, όπως ας πούμε στη λογοτεχνία και τις τέχνες, παραμένει κάποιος δρόμος όπου γίνεται να αντισταθμιστούν αυτές οι απώλειες. Αυτά που ήδη χάσαμε απ' τον κόσμο της σκιάς, θέλω να προσπαθήσω να τα ανακαλέσω τουλάχιστον μέσα στη σφαίρα της λογοτεχνίας. Στο παλάτι που λέγεται λογοτεχνία, τα υπόστεγα θέλω να είναι βαθιά και οι τοίχοι σκοτεινοί· θα σπρώξω καθετί που

χτυπάει στο μάτι μες στο σκοτάδι, θα προσπαθήσω να απογυμνώσω τα εσωτερικά από κάθε άχρηστη διακόσμηση. Δε θέλω να' ναι όλα τα σπίτια έτσι, αλλά θα ήταν καλά να υπήρχε έστω κι ένα μόνο τέτοιο σπίτι. Όπου για δοκιμή να μπορούμε να σβήνουμε τα φώτα, να δούμε πως θα 'ναι επιτέλους χωρίς αυτά... (Tanizaki, 1992, σσ. 131-132).

Η ανάγκη για τα φώτα που σβήνουν και δεν κάνουν φανερές τις απώλειες της γιαπωνέζικης αισθητικής στις τέχνες αλλά και στην καθημερινή ζωή από τον εκμοντερνισμό της Ιαπωνίας, είναι εκείνη που έδωσε στο Λευκάδιο Χερν τη θέση του εθνικού συγγραφέα της Ιαπωνίας. Ο Χερν μέσα από την πένα του καταφέρνει να καταγράψει και να διασώσει την ομιχλώδη ομορφιά της Ιαπωνικής παράδοσης, τη γαλήνια λεπτότητά της, τη μοναχική θλίψη της. Μια παράδοση που ακροβατεί ανάμεσα στο ονειρώδες, το ασαφές, τη σκιά και που έρχεται αντιμέτωπη με το δυτικό ιδεώδες της λάμψης και της επίδειξης. Η υπαινικτική της γοητεία εξοντώνεται από το δυτικό ιδεώδες. Στην ανάκληση αυτού του κόσμου των σκιών, που χάνονται μέσα από τον εκμοντερνισμό της Ιαπωνίας, μέσα από τη λογοτεχνία -όπως προτείνει ο Tanizaki- είναι ακριβώς εκεί που συναντάμε το Λευκάδιο Χερν. Η γραφή του, τα κείμενά του δεσμεύουν μια πραγματικότητα που χάνεται. Μια πραγματικότητα που θα αποτελέσει τη βάση για μια κοινωνία που γεννιέται και ταυτόχρονα για έναν πολιτισμό που διαχέετε στη δύση.

Όπως αναφέρει ο διευθυντής του Lafcadio Hearn Memorial Museum και δισέγγονός του, Βον Κοιζυμί, στο προλογικό σημείωμα του μουσείου: *Ο ποιητής Yone Noguchi αποκάλυψε τον Χερν προφήτη. Αυτό συνέβη επειδή ο Χερν δεν δεσμευόταν από την προκατάληψη του δυτικοκεντρισμού. Είχε μεγάλη εικόνα για την ουσία της Ιαπωνίας της εποχής Meiji και έκανε προτάσεις για το μέλλον της Ιαπωνίας. «Συμβίωση με τη φύση», «εκπαίδευση της φαντασίας», «αποδοχή της φύσης ως έχει», «εθνικότητα και φυσικές καταστροφές», «οι αλήθειες στις ιστορίες του υπερφυσικού»... όλα αυτά είναι θέματα που είναι επίκαιρα σήμερα (<https://www.hearn-museum-matsue.jp/english.html>).*

Αυτή είναι η μια όψη του έργου του Λευκάδιου Χερν, οι άλλες έχουν να κάνουν με τη δέσμευση άλλων πραγματικοτήτων μέσα από τη γραφή όπως αυτή των ανθρώπων του Σινσινάτι, των ανθρώπων της Νέας Ορλεάνης, του κόσμου της αρχαίας Ελλάδας αλλά της γαλλικής λογοτεχνίας (μετέφρασε Θεόφιλο Γκωτιέ, Ανατόλ Φράνς, Γουσταύο Φλωμπερ, Πιέρ Λοτί κ. ά.).

Ο Λευκάδιος Χερν ταξιδεύει στις μεγάλες πρωτεύουσες του κόσμου και εκεί σε αλλότριους τόπους χάνει την ψυχή του. Μέσα στα ομιχλώδη και άξενα τοπία της εποχής του Μείτζι, οι σταθμοί της σκέψης του κι ένα ακινητοποιημένο όραμα του κόσμου δεν ήταν παρά οι εξωτισμοί των αρχαίων θεών της Ελλάδας, οι ήρωες των επών της, οι απλές λαϊκές ψυχές της Ελλάδας, της Μαρτινίκας, της Ματσούε: με το βάρος της ιστορίας των τόπων και της ατομικής τους καθεμιά μικροϊστορίας. ... Και τίποτα δεν σμιλεύει ο Λευκάδιος Χερν με πιο αγνό υλικό και πιο καθαρίο ψυχισμό από τη διαχρονία της λαϊκής εικονοποιίας, καθώς ο ίδιος ασθμαίνει λυτρωτικά πίσω από την αλήθεια σε μια πελώρια λαογραφική σύνθεση -πανοραμικό κάτοπτρο της «μοίρας» του- της ποιητικής «μοίρας» του κόσμου (Κοψιδά -Βρεττού, 2010, σσ. 18-19).

1. Εκπαίδευση - Λευκάδιος Χερν

Αν η εκπαίδευση σήμερα -σε όλες τις βαθμίδες της- στοχεύει να λειτουργήσει κάτω από ένα πολυπολιτισμικό πλαίσιο και να ενσωματώσει τις ιστορίες, τα κείμενα, τις αξίες, τις πεποιθήσεις και τις προοπτικές ανθρώπων από διαφορετικό πολιτισμικό υπόβαθρο, τότε η μελέτη του έργου του Λευκάδιου Χερν αποτελεί αναγκαιότητα. Το ίδιο το χρονικό της

περιπλάνησής του στον κόσμο -το λυρικό έπος των πατρίδων του- συνιστά τη «χώρα» μιας πλατιάς διαπολιτισμικής σύνθεσης ανθρώπων, πραγμάτων, αξιών, ηθών και εθίμων, προσωπική εντέλει εμπειρία που ενσωματώνει το πανόραμα αντιθετικών τοπίων ανθρωπίνων πολιτισμών (Κοψιδά -Βρεττού, 2010, σ. 67).

Η εποχή μας χαρακτηρίζεται από διαρθρωτικές αλλαγές στην κοινωνία, τον πολιτισμό και την τεχνολογία. Οι τελευταίες αναδεικνύουν ένα νέο οικονομικό πλαίσιο ανταγωνισμού που έχει σαν συνέπεια την συνεχή επαφή με διαφορετικούς πολιτισμούς. Ταυτόχρονα οι μεγάλες ταχύτητες που αναπτύσσονται ως προς τη δυνατότητα πρόσβασης στην πληροφορία αυξάνουν εκθετικά την επαφή των ατόμων με διαφορετικές φυλές, εθνότητες, πολιτισμικά πλαίσια. Τα παραπάνω γεννούν την ανάγκη της υπέρβασης της μονομέρειας και της προσχώρησης σε μια δημοκρατική και πλουραλιστική αποδοχή εκπαιδευτικών μεθόδων αλλά και τρόπων για τη διαχείριση της νέας πραγματικότητας. Έτσι είναι επιτακτική η ανάγκη για χρησιμοποίηση εναλλακτικών μορφών και τρόπων εκπαίδευσης που θα βοηθούν τους μαθητές να αναπτύξουν εκείνες τις δεξιότητες που θα τους επιτρέψουν να αναγνωρίζουν και να διαχειρίζονται έναν κόσμο που συνεχώς μεταβάλλεται.

Σύμφωνα με το Πανεπιστήμιο της Ουάσιγκτον (2012), η πολυπολιτισμική εκπαίδευση των μικρών παιδιών τα προετοιμάζει να συνυπάρξουν με σεβασμό σε αυτό το ολοένα και πιο ποικίλο περιβάλλον. Παίζει ζωτικό ρόλο στη διαμόρφωση της κατανόησής τους για τους διαφορετικούς πολιτισμούς που συναντούν. Ενημερώνει τις αλληλεπιδράσεις τους και επηρεάζει τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται την πολιτισμική ποικιλομορφία.

Έτσι, η εκπαίδευση σήμερα καλείται να διαχειριστεί μια πληθώρα πληροφοριών που δεν μπορούν να περιοριστούν στα υπάρχοντα αναλυτικά προγράμματα σπουδών. Τα υπάρχοντα αναλυτικά πρόγραμμα λειτουργούν κατευθυντικά, και περιοριστικά σε κάποιο βαθμό ως προς τη διασύνδεση με τη γνώση που συντελείτε στον έξω κόσμο (Kalantzis & Cope, 2013). Την ίδια στιγμή η προσπάθεια για εξοικείωση των νέων με την ραγδαία μεταβαλλόμενη γνωστική πραγματικότητα και οι αλλαγές που αυτή επιφέρει στην εκπαιδευτική διαδικασία, απαιτούν την ανατροπή των μέχρι τώρα ισορροπιών που συντηρούσαν το δασκαλοκεντρικό μοντέλο και αντιμετώπιζαν το μαθητή ως αντικείμενο (Κοσσυβάκη, 2003). Η μάθηση λοιπόν αποτελεί προϊόν που ανακαλύπτεται από τον ίδιο τον μαθητή και επιδιώκεται μέσα από μια σύνθετη διαδικασία επεξεργασίας, όπου ο μαθητής συμμετέχει ενεργά στην κατασκευή και τη συγκρότηση της γνώσης. Η διαχείριση της γνώσης πραγματώνεται -πέρα από τα αναλυτικά προγράμματα- μέσα από εκπαιδευτικά προγράμματα, μέσα από την αξιοποίηση των δυνατοτήτων της τεχνολογίας και κυρίως μέσα από την αντιμετώπιση του μαθητή ως ενεργού υποκειμένου που διαθέτει ένα εμπειρικό απόθεμα από πληροφορίες αλλά και πολλά αναπάντητα ερωτήματα (Ράπτης Α. & Ράπτη Α., 2002). Το τελευταίο μπορεί να προκαλέσει την απαρχή μιας νέας περιόδου στην εκπαιδευτική πραγματικότητα, να δημιουργήσει «σκεπτόμενα» σχολεία με ενεργά υποκείμενα, με κοινωνική και πολιτική εκπαίδευση, η οποία θα δημιουργήσει ελπίδες για την διαμόρφωση ενός μετα-κοινωνικού και πολιτικού γίνεσθαι απαλλαγμένου από τις μάγισσες του καινούργιου και το φόβο της αυθεντίας και του διαφορετικού.

Παράλληλα, η μετάβαση από τα μέσα της μιας κατεύθυνσης στα διαδραστικά μέσα δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για τη μετάβαση από την κουλτούρα της παρακολούθησης στην κουλτούρα της συμμετοχής (Tapscott, 2008, όπ. αναφ. στο Πολύδωρος, 2013: 20). Βρισκόμαστε μπροστά σε ένα νέο κοινωνικό κεφάλαιο όπου η γνώση και η μάθηση είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας και της αλληλεπίδρασης των ανθρώπων, με κύριο στοιχείο την εμπιστοσύνη μεταξύ των συμμετεχόντων, τα κοινωνικά δίκτυα, τις διασυνδέσεις και τις συνεργασίες που στηρίζονται στις κοινωνικές αξίες της κοινωνίας

(Kalantzis & Cope, 2013). Όπως αναφέρει η Αρβανίτη στο εισαγωγικό σημείωμα του βιβλίου «*Η νέα μάθηση αποκρυσταλλώνεται στις έννοιες της μετασχηματιστικής συμπεριληπτικής και συνεργατικής εκπαίδευσης, του κοινωνικού γνωστικισμού, του πολιτειακού πλουραλισμού αλλά και της αναστοχαστικότητας, των γνωσιακών ρεπερτορίων και της συνεργιστικής ανατροφοδότησης*» (Kalantzis & Cope, 2013: 19).

Το Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού μαζί με το Μουσείο Σχολικής Ζωής -στο πλαίσιο του πολιτιστικού τουρισμού και λογοτεχνικού τουρισμού-, μέσω της εκπαιδευτικής αξιοποίησης του έργου του Λευκάδιου Χερν, σχεδιάζουν εκπαιδευτικά σενάρια που συγκροτούνται από επί μέρους εκπαιδευτικά επεισόδια, με στόχο την επιδίωξη της διεύρυνσης του φάσματος των εμπειριών των μαθητών, ώστε αυτοί να επιτύχουν τις δικές τους επιθυμητές μαθησιακές αλλαγές (Rogers, 1998). Παράλληλα μέσω της ημερίδας, της συγγραφής και της έκδοσης του βιβλίου που θα αποτελέσει εκπαιδευτικό υλικό αλλά και αφορμή για τον εμπλουτισμό μιας μόνιμης ψηφιακής έκθεσης, προσπαθούν να ανοίξουν τους ταξιδιωτικούς ορίζοντες των μαθητών αλλά και των φοιτητών.

2. Πολιτιστικός Τουρισμός

Αν και ο τουρισμός, με τη μια ή την άλλη μορφή, ήταν πάντα συνδεδεμένος με τη μάθηση, το γεγονός είναι ότι από τη δεκαετία του 1970, όταν η UNESCO συνέταξε τη Σύμβαση για την Παγκόσμια Πολιτιστική και Φυσική Κληρονομιά μαζί με προτάσεις για τη διατήρηση και την προώθησή της, ο πολιτιστικός τουρισμός γνώρισε τεράστια ανάπτυξη σε όλο τον κόσμο, αλλά κυρίως στην Ευρώπη.

Σε αντίθεση με τον ηλιотροπικό τουρισμό, όπου το κύριο αξιοθέατο είναι η ξεκούραση, ο πολιτιστικός τουρισμός επιδιώκει την κατανόηση, με την ευρεία έννοια της λέξης. Ο πολιτιστικός τουρίστας έρχεται σε επαφή με την ιστορία, την τέχνη και τους ανθρώπους ενός τόπου, δοκιμάζοντας το φαγητό του και ανακαλύπτοντας τα έθιμά του. Σύμφωνα με τον UNWTO «Ο πολιτισμός είναι μια από τις κινητήριες δυνάμεις για την ανάπτυξη του τουρισμού», καθώς ο πολιτιστικός τουρισμός στον κόσμο αντιπροσωπεύει σχεδόν το 37% του συνόλου του κλάδου.

Μερικοί άνθρωποι επιδιώκουν να ξεκινήσουν τα ταξίδια τους με μόνη πρόθεση να έχουν μια «πολιτιστική» εμπειρία, ενώ άλλοι μπορεί να βιώσουν τον πολιτισμό ως υποπροϊόν του ταξιδιού τους. Μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι υπάρχει κάποια εμπλοκή με τον πολιτιστικό τουρισμό στα περισσότερα ταξίδια που πραγματοποιούνται, ακόμα και σε εκείνα όπου δεν αποτελεί τη βασική μορφή τουρισμού. Πολιτιστικό τουρισμό πραγματοποιούν οι ταξιδιώτες που επισκέπτονται συγκεκριμένους προορισμούς προκειμένου να γνωρίσουν και να μάθουν για έναν συγκεκριμένο πολιτισμό. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει πολλές δραστηριότητες όπως: παρακολούθηση εκδηλώσεων και φεστιβάλ, επισκέψεις σε μουσεία και δοκιμή τοπικών φαγητών και ποτών. Ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί επίσης να είναι ένα ακούσιο μέρος της τουριστικής εμπειρίας, όπου η πολιτιστική εμπάπτιση (με τους ντόπιους, τη γλώσσα, τα έθιμα, την κουζίνα τους κλπ.) είναι αναπόφευκτο μέρος των διακοπών ενός ατόμου.

2.1 Ορισμοί για τον Πολιτιστικό Τουρισμό

Αν και δεν έχει συμφωνηθεί ένας κοινός, πιο συγκεκριμένος ορισμός μεταξύ των ακαδημαϊκών λόγω της πολυπλοκότητας και της υποκειμενικότητας του όρου, φαίνεται να

υπάρχουν δύο διαφορετικές απόψεις. Η πρώτη εστιάζει στην κατανάλωση πολιτιστικών προϊόντων όπως τοποθεσίες ή μνημεία (Bonink, 1992; Munsters, 1994) και η δεύτερη περιλαμβάνει όλες τις πτυχές του ταξιδιού, όπου οι ταξιδιώτες μαθαίνουν για την ιστορία και την κληρονομιά των κατοίκων των τόπων που επισκέπτονται ή για τους σύγχρονο τρόπο ζωής τους (MacIntosh and Goeldner, 1986). Ο Csapo (2012) αναφέρει ότι ο ορισμός του πολιτιστικού τουρισμού μπορεί να περιλαμβάνει μια σειρά από μορφές τουριστικής δραστηριότητας, όπως ταξίδια πολιτιστικής κληρονομιάς (υλικής και άυλης), πολιτιστικές θεματικές διαδρομές, παραδόσεις, εκδηλώσεις και φεστιβάλ, θρησκευτικό τουρισμό και δημιουργικό πολιτισμό.

Σε μια προσπάθεια να κατανοήσουν το εύρος του πολιτιστικού τουρισμού, οι ακαδημαϊκοί έχουν αναπτύξει μια σειρά από τυπολογίες, που συνήθως βασίζονται στο επίπεδο κινήτρων του τουρίστα. Ο Bywaters (1993) διαφοροποίησε τους τουρίστες ανάλογα με το αν ήταν πολιτισμικά ενδιαφέροντα, κίνητρα ή έμπνευση. Οι τουρίστες που επιδεικνύουν γενικό ενδιαφέρον για τον πολιτισμό, καταναλώνουν πολιτιστικά αξιοθέατα -αδιάφορα ως μέρος διακοπών- χωρίς να σχεδιάζουν συνειδητά να το κάνουν. Οι τουρίστες με πολιτιστικά κίνητρα καταναλώνουν τον πολιτισμό ως κύριο μέρος του ταξιδιού τους, αλλά δεν επιλέγουν τον προορισμό τους με βάση συγκεκριμένες πολιτιστικές εμπειρίες, ενώ για τους τουρίστες με πολιτιστική έμπνευση ο πολιτισμός είναι ο κύριος στόχος των διακοπών τους.

Μια πιο σύνθετη τυπολογία προτάθηκε από τους McKercher and Du Cros (2002), οι οποίοι όρισαν τους τουρίστες με βάση το βάθος της πολιτιστικής εμπειρίας που αναζητήθηκε, διακρίνοντάς τους σε μία από τις πέντε ιεραρχικές κατηγορίες.

1. Ο πρώτος είναι ο σκόπιμος πολιτιστικός τουρίστας για τον οποίο ο πολιτιστικός τουρισμός είναι το πρωταρχικό τους κίνητρο για ταξίδια. Αυτοί οι τουρίστες έχουν μια πολύ βαθιά πολιτιστική εμπειρία.
2. Η δεύτερη κατηγορία είναι ο πολιτιστικός τουρίστας που επισκέπτεται τα αξιοθέατα για τον οποίο ο πολιτιστικός τουρισμός είναι ο πρωταρχικός λόγος επίσκεψης σε έναν προορισμό, αλλά η εμπειρία είναι πιο ρηχή.
3. Ο γαλήνιος πολιτιστικός τουρίστας δεν ταξιδεύει για πολιτιστικούς λόγους, αλλά ο οποίος, αφού συμμετέχει, καταλήγει να έχει μια βαθιά εμπειρία πολιτιστικού τουρισμού.
4. Ο περιστασιακός πολιτιστικός τουρίστας έχει αδύναμα κίνητρα από τον πολιτισμό και στη συνέχεια έχει μια ρηχή εμπειρία.
5. Τέλος, ο τυχαίος πολιτιστικός τουρίστας είναι αυτός που δεν ταξιδεύει για λόγους πολιτιστικού τουρισμού αλλά παρόλα αυτά συμμετέχει σε ορισμένες δραστηριότητες και έχει ρηχές εμπειρίες.

2.2 Το πλαίσιο του Πολιτιστικού Τουρισμού

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι σημαντικός για πολλούς λόγους. Ίσως ο πιο σημαντικός λόγος είναι ο κοινωνικός αντίκτυπος που επιφέρει, καθώς μπορεί να βοηθήσει στην ενίσχυση των ταυτοτήτων, στην ενίσχυση της διαπολιτισμικής κατανόησης και στη διατήρηση της κληρονομιάς και του πολιτισμού μιας περιοχής. Ο πολιτιστικός τουρισμός μπορεί επίσης να έχει θετικές οικονομικές επιπτώσεις. Οι τουρίστες που επισκέπτονται μια περιοχή για να μάθουν περισσότερα για έναν πολιτισμό ή που επισκέπτονται αξιοθέατο πολιτιστικού τουρισμού, όπως μουσεία ή παραστάσεις, κατά τη διάρκεια του ταξιδιού τους συμβάλλουν στην οικονομία της περιοχής. Τα αξιοθέατα πρέπει να είναι στελεχωμένα, φέρνοντας μαζί του προοπτικές απασχόλησης και μπορούν επίσης να επωφεληθούν οι επιχειρήσεις τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, όπως εστιατόρια, εταιρείες ταξί και ξενοδοχεία. Ένα από τα

σημαντικότερα οφέλη του πολιτιστικού τουρισμού είναι η εκπαιδευτική πτυχή. Οι τουρίστες και οι οικοδεσπότες μπορούν να μάθουν περισσότερα για διαφορετικούς τρόπους ζωής. Αυτό μπορεί να βοηθήσει να διευρύνει το μυαλό κάποιου, μπορεί να βοηθήσει κάποιον να σκεφτεί διαφορετικά και να είναι πιο αντικειμενικός. Είτε ένας τουρίστας αναζητά μια βαθιά πολιτιστική εμπειρία είτε όχι, υπάρχει ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που μπορούν να ενταχθούν στο πλαίσιο του πολιτιστικού τουρισμού, όπως:

1. Διαμονή σε μια ντόπια οικογένεια
2. Περιήγηση σε ένα χωριό ή μια πόλη
3. Γνώση για την τοπική απασχόληση, για παράδειγμα μέσω μιας περιήγησης σε φυτεία τσαγιού ή εργοστάσιο
4. Ανάλυση εθελοντικής εργασίας στην τοπική κοινωνία
5. Παρακολούθηση μαθημάτων όπως μαγειρική, τέχνη, κέντημα κλπ.
6. Επίσκεψη σε μουσείο
7. Επίσκεψη σε ένα θρησκευτικό κτίριο, όπως ένα Τζαμί
8. Συναναστροφή με μέλη της τοπικής κοινωνίας
9. Επίσκεψη σε τοπική αγορά ή εμπορική περιοχή
10. Δοκιμή τοπικών φαγητών και ποτών
11. Παρακολούθηση μιας πολιτιστικής παράστασης
12. Επίσκεψη ιστορικών μνημείων

Πολλοί τουρίστες επισκέπτονται τον προορισμό ειδικά για να δουν την τοπική του κληρονομιά. Αυτός είναι ο λόγος που πολλοί προορισμοί καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να διατηρήσουν την κληρονομιά τους. Αυτό θα μπορούσε να περιλαμβάνει τη θέσπιση περιορισμών ή τον περιορισμό του αριθμού των τουριστών, εάν είναι απαραίτητο. Αυτό είναι συχνά ένα παράδειγμα προσεκτικού τουριστικού σχεδιασμού και βιώσιμης διαχείρισης τουρισμού (Τσάρτας κ.ά., 2020).

2.3 Θετικές και αρνητικές επιπτώσεις του Πολιτιστικού Τουρισμού

Σε συνέχεια των όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, οι θετικές επιπτώσεις του πολιτιστικού τουρισμού μπορεί να είναι άυλες, όπως η διατήρηση της πολιτιστικής και καλλιτεχνικής κληρονομιάς, η τοπική ευημερία για μη παραδοσιακούς τουριστικούς προορισμούς και η δημιουργία δεσμών μεταξύ διαφορετικών πολιτισμών. Και επίσης απτές, όπως ο αντίκτυπος του πολιτιστικού τουρισμού στην οικονομία και τις θέσεις εργασίας. Τα χρήματα που δαπανώνται από τους πολιτιστικούς ταξιδιώτες έχουν πολύ θετικό αντίκτυπο, τόσο σε οικονομικό επίπεδο όσο και στη δημιουργία θέσεων εργασίας σε τομείς όπως η βιομηχανία ξενοδοχείων και εστίασης, το εμπόριο και ο πολιτισμός. Ωστόσο υπάρχουν και σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις, που δε διαφέρουν και πολύ από εκείνες που παρατηρούνται στον τουρισμό γενικότερα (Λαγός, 2016). Η κοινωνική αλλαγή αναφέρεται βασικά σε αλλαγές στον τρόπο με τον οποίο η κοινωνία ενεργεί ή συμπεριφέρεται. Δυστυχώς, υπάρχουν πολλές αλλαγές που επέρχονται ως αποτέλεσμα του τουρισμού που δεν είναι επιθυμητές. Υπάρχουν πολλά παραδείγματα σε όλο τον κόσμο όπου οι τοπικοί πληθυσμοί έχουν αλλάξει λόγω του τουρισμού. Ίσως έχουν αλλάξει τον τρόπο που μιλούν ή τον τρόπο που ντύνονται. Ίσως έχουν μνηθεί στο αλκοόλ μέσω της τουριστικής βιομηχανίας ή έχουν αγανακτήσει με τους πλούσιους τουρίστες και έχουν στραφεί στο έγκλημα. Αυτά είναι μόνο μερικά παραδείγματα των αρνητικών κοινωνικών επιπτώσεων του τουρισμού (Τσάρτας κ.ά., 2020).

Η παγκοσμιοποίηση είναι ο τρόπος με τον οποίο ο κόσμος συνδέεται όλο και περισσότερο. Χάνεται η ατομικότητά και αποκτάται μια αίσθηση «παγκόσμιας ύπαρξης», όλο και περισσότερο από ποτέ. Η παγκοσμιοποίηση είναι αναπόφευκτη στην τουριστική βιομηχανία

λόγω της αλληλεπίδρασης μεταξύ τουριστών και οικοδεσποτών, που συνήθως προέρχονται από διαφορετικά γεωγραφικά και πολιτιστικά υπόβαθρα. Είναι αυτή η αλληλεπίδραση που ενθαρρύνει την ομοιότητα.

Ομοίως, οι προορισμοί κινδυνεύουν να τυποποιηθούν κατά τη διαδικασία ικανοποίησης των επιθυμιών των τουριστών για γνωστές εγκαταστάσεις και εμπειρίες. Ενώ το τοπίο, η διαμονή, το φαγητό και το ποτό κ.λπ., πρέπει να ανταποκρίνονται στην επιθυμία των τουριστών για το νέο και το άγνωστο, δεν πρέπει ταυτόχρονα να είναι πολύ καινούργια ή παράξενα, επειδή λίγοι τουρίστες αναζητούν στην πραγματικότητα εντελώς νέα πράγματα. Οι τουρίστες συχνά αναζητούν αναγνωρίσιμες εγκαταστάσεις σε ένα άγνωστο περιβάλλον, όπως γνωστά εστιατόρια fast food και αλυσίδες ξενοδοχείων. Στους τουρίστες αρέσει κάποια πράγματα να είναι τυποποιημένα και αλλά να είναι διαφορετικά.

Σε παρόμοια γραμμή με την παγκοσμιοποίηση είναι η απώλεια της αυθεντικότητας που συχνά προκύπτει από τον τουρισμό. Η αυθεντικότητα είναι ουσιαστικά κάτι που είναι πρωτότυπο ή αμετάβλητο. Δεν είναι ψεύτικο ούτε αναπαράγεται με κανέναν τρόπο. Ο δυτικός κόσμος πιστεύει ότι ένας τουριστικός προορισμός δεν είναι πλέον αυθεντικός όταν αλλάζουν οι πολιτιστικές του αξίες και παραδόσεις (McCannell, 1976).

Επειδή ο τουρισμός περιλαμβάνει μετακίνηση ανθρώπων σε διαφορετικές γεωγραφικές τοποθεσίες, μπορεί να συμβούν πολιτιστικές συγκρούσεις ως αποτέλεσμα διαφορών στους πολιτισμούς, τις εθνικές και θρησκευτικές ομάδες, τις αξίες, τον τρόπο ζωής, τις γλώσσες και τα επίπεδα ευημερίας. Η στάση των κατοίκων της περιοχής απέναντι στην τουριστική ανάπτυξη μπορεί να ξεδιπλωθεί στα στάδια της ευφορίας, όπου οι επισκέπτες είναι πολύ ευπρόσδεκτοι, μέσω της απάθειας, του εκνευρισμού και ενδεχομένως του ανταγωνισμού όταν αρχίζουν να αναπτύσσονται αντιτουριστικές συμπεριφορές μεταξύ των ντόπιων (Τσάρτας κ.ά., 2020).

2.4 Λογοτεχνικός Τουρισμός (literary tourism)

Ο πολιτιστικός τουρισμός είναι σχεδόν τόσο ποικιλόμορφος όσο ο ίδιος ο πολιτισμός, καθώς μπορεί να περιλάβει σχεδόν οποιαδήποτε δραστηριότητα που συνδέεται ή είναι ιδιόμορφη με μια χώρα, περιοχή, πόλη ή κωμόπολη: τέχνη, κινηματογράφος, λογοτεχνία, γλώσσα, αθλητισμός, θρησκεία, αρχιτεκτονική, γαστρονομία, φύση ή οποιοδήποτε άλλο είδος λαογραφίας. Υπάρχουν όμως και άλλοι πολύ λιγότερο συμβατικοί και, σε ορισμένες περιπτώσεις, πολύ εναλλακτικοί τύποι πολιτιστικού τουρισμού.

Ο λογοτεχνικός τουρισμός είναι ένα είδος πολιτιστικού τουρισμού που ασχολείται με μέρη και γεγονότα από λογοτεχνικά κείμενα καθώς και με τη ζωή των συγγραφέων τους. Είναι η πρακτική της επίσκεψης πόλεων και τοποθεσιών που σχετίζονται με έργα μυθοπλασίας και τους συγγραφείς τους, όπως επίσκεψη στο σπίτι ενός συγγραφέα ή στον τάφο του ή σε ένα μνημείο αφιερωμένο σε αυτόν ή επίσκεψη σε μουσεία αφιερωμένα σε έναν συγγραφέα/ποιητή και στο έργο του. Επίσης μια άλλη πρακτική είναι η δημιουργία τουριστικών διαδρομών/περιπάτων των ηρώων ώστε οι συμμετέχοντες να βιώνουν την υπόθεση του έργου ακολουθώντας τις διαδρομές των φανταστικών χαρακτήρων.

Οι Robinson & Andersen (2002, σ. xiii) υποστηρίζουν ότι ο *λογοτεχνικός τουρισμός πρέπει να θεωρείται ως ο κλάδος του πολιτιστικού τουρισμού όσον αφορά την ανθρωπολογική έννοια: Περιλαμβάνει τουρίστες και επισκέπτες που ταυτίζονται, ανακαλύπτουν και δημιουργούν σημειώσιμα πολιτιστικών αξιών με εκείνους τους ανθρώπους που έχουν γίνει μέρος των πολιτισμικών μυθολογιών των τόπων.* Γίνεται φανερό ότι ο λογοτεχνικός τουρισμός εμπεριέχει τη συνάντηση του συγγραφέα (βιογραφικά γεγονότα και πραγματικά μέρη που συνδέονται με το συγγραφέα) και του μυθιστορηματός του (σκηνικά και χαρακτήρες)

(Fawcett & Cormack, 2001). Σύμφωνα με τον Herbert μάλιστα, οι λογοτεχνικές τοποθεσίες δεν είναι πλέον απλά τόποι γεννήσεως ή θανάτου ενός συγγραφέα, αλλά κοινωνικές κατασκευές που δημιουργήθηκαν, ενισχύθηκαν και προωθήθηκαν για να προσελκύσουν επισκέπτες (Herbert, 2001). Ο «λογοτεχνικός» ταξιδιώτης θεωρεί τις τοποθεσίες των βιβλίων εφάμιλλες με ιστορικά αξιοθέατα, μουσεία, εκκλησίες και μνημεία (Tetley και Bramwell, 2002). *Στην ουσία πρόκειται για μία σύνδεση της φαντασίας με τον πραγματικό κόσμο και ταυτόχρονα μία ταύτιση του αναγνώστη με τον εκάστοτε ήρωα του έργου, με την εποχή που διαδραματίζεται, το μέρος, ακόμα και με τον ίδιο τον συγγραφέα* (Πασχαλίδης, 2000).

Συνδυάζοντας τη λογοτεχνία με τα ταξίδια και τις πολιτιστικές εμπειρίες, ο λογοτεχνικός τουρισμός δεν είναι νέα τουριστική πρακτική. Μπορούμε να εντοπίσουμε όψεις του αρκετούς αιώνες πίσω. Σημειώνεται, ότι κατά τον 19^ο αιώνα αυξήθηκε το ενδιαφέρον για ταξίδια σε μέρη που σχετίζονται με λογοτέχνες και ποιητές. Πέρα από τα σπίτια, τους τάφους και τα μνημεία, τα στέκια τους αποτέλεσαν πόλους τουριστικής έλξης. Οι ταξιδιώτες επισκέπτονταν επίσης τις τοποθεσίες και τις πόλεις που περιγράφονται σε διάσημα ποιήματα και μυθιστορήματα, όπως το Λονδίνο για τους θαυμαστές του Καρόλου Ντίκενς, το Στράτφορντ της Αγγλίας που δέχεται πάνω από τρία εκατομμύρια αναγνώστες του Σαίξπηρ το χρόνο, το Δουβλίνο του Τζόις ή του Όσκαρ Ουάιλντ ή το Παρίσι για το Βολταίρο, το Βίκτωρα Ουγκώ, τον Αλέξανδρο Δουμά τον Ονορέ ντε Μπαλζάκ αλλά και τον Ernest Hemingway ή τον Francis Scott Fitzgerald κ.ά. (tourism-review.com).

Διασχίζοντας τα όρια μεταξύ λογοτεχνίας και πολιτισμικών σπουδών, ο λογοτεχνικός τουρισμός προσκαλεί τους αναγνώστες να ζωντανέψουν φανταστικές εμπειρίες. Ο λογοτεχνικός τουρισμός μπορεί να βοηθήσει τους επισκέπτες να βυθιστούν στην τοπική κουλτούρα ενός ταξιδιωτικού προορισμού (Horpen A., Brown L., Fyall A., 2014).

Αξίζει να γίνει μια αναφορά στις τέσσερις κατηγορίες λογοτεχνικού τουρισμού του Butler (Butler, 1986 που αναφέρεται στο Busby & Klug, 2001, σ. 321):

- Όψεις φόρου τιμής σε μια πραγματική τοποθεσία: Αυτή η ταξινόμηση περιλαμβάνει κυρίως τα πραγματικά μέρη που σχετίζονται με έναν συγγραφέα, όπως το σπίτι όπου γεννήθηκε, έζησε ή πέθανε ο συγγραφέας, το σπίτι ή άλλο μέρος όπου ο συγγραφέας έγραψε τα έργα του και το νεκροταφείο του συγγραφέα. Ο Robinson (2002) προτείνει ότι το σπίτι του συγγραφέα είναι αναμφισβήτητο ο πιο ισχυρός τουριστικός πόρος με απήχηση σε μια σειρά από αγορές.
- Σημαντικοί τόποι στο έργο της μυθοπλασίας: Οι τουρίστες μπορεί να έλκονται από λογοτεχνικά μέρη που αποτελούν τις σκηνές για μυθιστορήματα.
- Έκκληση των περιοχών επειδή ήταν ελκυστικές για λογοτεχνικά και άλλα πρόσωπα: Αυτή η κατηγορία περιλαμβάνει προορισμούς που απευθύνονται σε λογοτεχνικά πρόσωπα.
- Η λογοτεχνία κερδίζει δημοτικότητα με την έννοια ότι η περιοχή γίνεται τουριστικός προορισμός από μόνη της: Αυτή η κατηγορία υποδηλώνει ότι ένας προορισμός μετατρέπεται σε τουριστικό προορισμό χωρίς καμία προσπάθεια από τη δημοτικότητα ενός συγγραφέα ή ενός λογοτεχνικού έργου.

Σήμερα, η χρήση ηλεκτρονικών συσκευών για τη συμμετοχή στη λογοτεχνική τουριστική εμπειρία έχει γίνει δημοφιλής και έχει ανατρέψει πολλά δεδομένα στην κλασική μορφή του μαζικού τουρισμού.

Η ανάπτυξη ηλεκτρονικών συσκευών για την ανάγνωση βιβλίων έχει πυροδοτήσει νέες καινοτομίες στον λογοτεχνικό τουρισμό, με τους συγγραφείς να γράφουν μυθιστορήματα

που προσφέρουν στους αναγνώστες την επιλογή μιας εικονικής ταξιδιωτικής εμπειρίας ή ενός νέου τρόπου να απολαύσουν έναν ταξιδιωτικό προορισμό. Οι ταξιδιωτικοί οδηγοί σε ορισμένα από αυτά τα μυθιστορήματα επιτρέπουν στον αναγνώστη να επισκέπτεται τοποθεσίες εξ αποστάσεως ή να συλλέγει πληροφορίες για διακοπές. Ορισμένα ηλεκτρονικά λογοτεχνικά μυθιστορήματα τουρισμού ενθαρρύνουν τους αναγνώστες να επισκεφτούν μια πόλη εμπλέκοντάς τους σε ένα παιχνίδι στο οποίο δίνονται πόντοι για επίσκεψη σε διαφορετικές τοποθεσίες. Ένα παράδειγμα είναι ένα μυθιστόρημα του Ιάπωνα συγγραφέα Higashi Moriyama, ο οποίος έχει συνεργαστεί με την πόλη Kyoto της Ιαπωνίας, για να προσελκύσει τουρίστες στην πόλη.

Κλείνοντας αυτή την θεωρητική αναφορά για τον πολιτιστικό και λογοτεχνικό τουρισμό, που αποτελούν τη βάση ανάπτυξης των κοινών δραστηριοτήτων, αξίζει να σημειωθεί ότι έχουν αναπτυχθεί δράσεις που αφορούν όψεις πολιτιστικού και λογοτεχνικού τουρισμού σχετικές με το Λευκάδιο Χερν στις περισσότερες από τις περιοχές που ταξίδεψε και έζησε είτε αυτές αφορούν την ευρωπαϊκή περίοδο της ζωής του, είτε την αμερικανική είτε την ιαπωνική. Ενδεικτικά αναφέρονται το Lafcadio Hearn Memorial Museum στο Matsue, της Ιαπωνίας που είναι χτισμένο δίπλα στο σπίτι του (<https://www.hearn-museum-matsue.jp/english.html>) ή οι Lafcadio Hearn Japanese Gardens (<https://www.lafcadiohearngardens.com/>) ή το Μουσείο Λευκάδιου Χερν στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Λευκάδας (<https://lefkasculturalcenter.gr/istoriko-kentro-lefkadiou-chern/>) ή ακόμα και η ψηφιακή συλλογή για το έργο του Λευκάδιου Χερν από την Cincinnati and Hamilton County Public Library (<https://digital.cincinnatiandhamilton.org/digital/collection/p16998coll8>).

Σε αυτό το πλαίσιο εντάσσεται και η συνεργασία του Τμήματος Διοίκησης Τουρισμού του Πανεπιστημίου Πατρών με το Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης, με την καθοδήγηση πάντα του κου Τάκη Ευσταθίου. Η αρχή των κοινών δράσεων αφορά την διοργάνωση αυτής της ημερίδας, την έκδοση του βιβλίου *Λευκάδιος Χερν, τα ζόμπι και τα φαντάσματα*, την διαμόρφωση ενός εκπαιδευτικού προγράμματος που θα βασίζεται στο βιβλίο και την έγκρισή του από το ΙΕΠ, και την διαμόρφωση μόνιμης ψηφιακής έκθεσης. Μελλοντικά σχεδιάζεται η διαμόρφωση ενός χώρου αφιερωμένου στο Λευκάδιο Χερν αλλά και μέσω συνεργασιών ο σχεδιασμός μιας τουριστικής λογοτεχνικής διαδρομής για το Λευκάδιο Χερν που θα αφορά είτε φυσική είτε εικονική επίσκεψη στα μέρη που έζησε και δημιούργησε ο Λευκάδιος Χερν. Παρακάτω γίνεται συνοπτική αναφορά σε κάποιες από τις δράσεις μας.

3. Ο Λευκάδιος Χερν ως έμπνευση για εκπαιδευτικές δράσεις

Επειδή η γνώση δεν απομνημονεύεται από το ενεργό υποκείμενο αλλά οικοδομείται, συσχετίζεται και συνδέεται, με υπάρχοντα σχήματα και αξιοποιείται κατά περίπτωση και έτσι οι μαθητές συνειδητοποιούν την ύπαρξη περισσότερων της μιας πραγματικότητας, πράγμα που προϋποθέτει αλλά και οδηγεί, σε μια εναλλακτική διδασκαλία με διαφορετικές ερμηνείες της ίδιας κατάστασης (Κοσσυβάκη, 2003), διαμορφώθηκαν και υλοποιήθηκαν δράσεις που στηρίζονται στο έργο του Λευκάδιου Χερν.

3.1 Λευκάδιος Χερν, τα ζόμπι και τα φαντάσματα

Όπως αναφέρει η Κοψιδά- Βρεττού (2017, σ.10) στο βιβλίο της Λευκάδιος Χερν Η λαογραφία της στοργής: Και το Ιστορικό Κέντρο «Λευκάδιος Χερν», που σήμερα προσφέρει στους επισκέπτες και στους ντόπιους κατοίκους, μια φίλια κιβωτό της σκέψης και των συμβάντων

της ζωής του, ως αφορμή μνήμης για τον μεγάλο δημιουργό και ως πρόσκληση για την αναζήτηση και την περαιτέρω έρευνα γύρω από την πλάνητα ζωή και τη φιλολογική εξέταση του έργου του, το Μουσείο του Λευκάδιου Χερν στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Λευκάδας αποτέλεσε πρόσκληση αλλά και πρόκληση για τη συγγραφή της ιστορίας από τον συγγραφέα της παρέας, στη συνέχεια οι δύο εκπαιδευτικοί διαμόρφωσαν το γλωσσάρι και τις δραστηριότητες. Το βιβλίο ήταν έτοιμο, μεταφράστηκε στα αγγλικά. Με την στήριξη του Πρύτανη του Πανεπιστημίου Πατρών και Χρήστου Μπούρα το βιβλίο εικονογραφήθηκε και τυπώθηκε στα ελληνικά και τα αγγλικά και διανέμεται δωρεάν.

1.1. Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα

Ο σχεδιασμός και η πρόταση για την έγκριση από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής εκπαιδευτικού προγράμματος με βάση το παραπάνω βιβλίο αποτέλεσε το επόμενο βήμα. Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε από το Μουσείο Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης, μετά από μελέτη των Αναλυτικών Προγραμμάτων Σπουδών, των σχολικών εγχειριδίων και σχετικής βιβλιογραφίας ελληνικής και ξένης. Το εκπαιδευτικό σενάριο στηρίζεται σε αρχές του αναλυτικού προγράμματος και του Νέου Σχολείου και ειδικότερα

- Στην Αρχή της Διαθεματικότητας
- Στην έμφαση στη συνεργατική μάθηση
- Στην αναγνώριση του παιχνιδιού, της βιωματικής και της ερευνητικής-ανακαλυπτικής μάθησης ως ένα από τα πιο σημαντικά μαθησιακά πλαίσια

Οι θεματικές περιοχές στις οποίες διαχέεται το πρόγραμμα είναι: Λογοτεχνία, Γλώσσα, Γεωγραφία, Μελέτη Περιβάλλοντος, Ιστορία, Γλυκός Πολιτισμός και Άυλος Πολιτισμός, Φιλαναγνωσία, Εικαστικά, Μουσική, Θέατρο, Οπτικοακουστικός Γραμματισμός, Πολυτροπικότητα, Τέχνες.

Σκοπός του προτεινόμενου εκπαιδευτικού προγράμματος είναι οι μαθητές να γνωρίσουν την ιστορία του Λευκάδιου Χερν, να έρθουν σε επαφή με το έργο του, να αναπτύξουν δεξιότητες συνεργασίας – επικοινωνίας - κριτικής σκέψης, να καλλιεργήσουν τη δημιουργική σκέψη, την αυτενέργεια και την φαντασία μέσα από βιωματικές και δημιουργικές δραστηριότητες, να γνωρίσουν τον Λευκάδιο Χερν μέσα από ένα ταξίδι στις χώρες που έζησε και να γνωρίσουν εικόνες διαφορετικών πολιτισμών.

Το περιεχόμενο του προγράμματος θα στηρίζεται στο υλικό που περιέχεται στο βιβλίο *Λευκάδιος Χερν, τα ζόμπι και τα φαντάσματα*.

2. Δημιουργία Μόνιμης Ψηφιακής Έκθεσης

Μπορεί ένας ψηφιακός τόπος να καλύψει, να μετρήσει ή να αξιολογήσει ένα ταξίδι, σαν κι αυτό που περιγράφεται από τη ζωή και το έργο του Λευκάδιου Χερν; Μέσα στη μικρή σε διάρκεια ζωή του, ο Λευκάδιος Χερν κατάφερε να γεννηθεί δυο φορές και μάλιστα σε μέρη «που γεννιούνται τα σύννεφα». Για αυτόν τον θαυμαστό κόσμο που δημιούργησε η ζωή και το έργο του έγινε μια προσπάθεια ανάδειξης και απεικόνισης μέσα από το ψηφιακό μουσείο με τίτλο «Το ταξίδι του Λευκάδιου Χερν» που δημιούργησε και επιμελήθηκε το Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού με την τεχνική υποστήριξη των υποδομών του Πανεπιστημίου Πατρών. Το «Το ταξίδι του Λευκάδιου Χερν» είναι διαθέσιμο μέσα από το σύνδεσμο hearn-tourism.upatras.gr. Ο βασικός σκοπός του είναι αφενός μεν να ιχνογραφήσει το καλλιτεχνικό αποτύπωμα του ποιητή Λευκάδιου Χερν, αφετέρου δε, ως ψηφιακός πολιτιστικός κόμβος, να αναδείξει και να προβάλλει όλα εκείνα τα ταξίδια που ξεκίνησαν ως απόνερα του έργου και της ζωής του: μουσεία για τη ζωή και το έργο του, παρουσίαση προσωπικοτήτων που αφιέρωσαν ένα σημαντικό μέρος της ζωής τους στην αναζήτηση, τη μελέτη και την ανάδειξη του έργου και της προσωπικότητάς του, και τέλος καλλιτεχνικές προσπάθειες που απέκτησαν υπόσταση με αφορμή το Λευκάδιο Χερν.

Το ψηφιακό μουσείο «Το ταξίδι του Λευκάδιου Χερν», εκτός των άλλων, περιγράφει βασικές χρονικές στιγμές από τη ζωή του ποιητή και έναν περιεκτικό οδηγό του έργου του. Συνοπτικά, στις ψηφιακές σελίδες του μουσείου παρουσιάζονται:

- Ένα σύντομο βιογραφικό σημείωμα του Λευκάδιου Χερν μέσα από χαρακτηριστικές στιγμές της ζωής του.
- Μια λίστα έργων του καθώς και τίτλοι και ψηφιακές πηγές από τη διεθνή βιβλιογραφία με αφορμή το Λευκάδιο Χερν.
- Μουσεία στην Ελλάδα που φιλοξενούν έργα του, διοργανώνουν εκδηλώσεις προς τιμήν του, αναδεικνύοντας στιγμές της ζωής του. Αυτή τη στιγμή φιλοξενούνται πληροφορίες και αποσπάσματα από τις εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν από το Πνευματικό Κέντρο Λευκάδας και το Μουσείο Ασιατικής Τέχνης στην Κέρκυρα.
- Το έργο και στιγμές της ζωής του συλλέκτη Τάκη Ευσταθίου που σχετίζονται με τη ζωή και το έργο του Λευκάδιου Χερν. Παρουσιάζεται η συνεχής προσπάθειά του, μέσα από τη συλλογή του και τις δράσεις του να αναδείξει και να κάνει γνωστή την προσωπικότητα και το έργο του Λευκάδιου Χερν τόσο στην Ελλάδα όσο και στον υπόλοιπο κόσμο.
- Το καλλιτεχνικό αποτύπωμα της μεταφράστριας Τέτης Σώλου, όπου μόλις το 2014 εξέδωσε, για πρώτη φορά στην ολοκληρωμένη τους μορφή, τα τρία βιβλία του Λευκάδιου Χερν που μετέφρασε στα Ελληνικά: Κοττό, Ιαπωνικό Μωσαϊκό και Καϊντάν. Την έκδοση πραγματοποίησε το Ταμείο Παγκόσμιας Κυθηραϊκής Κληρονομιάς (Kytherian World Heritage Fund).
- Δράσεις που θα κάνουν τα σχολεία σε σχέση με το βιβλίο « Λευκάδιος Χερν , τα ζόμπυ και τα φαντάσματα».
- Δράσεις του Μουσείου Σχολικής Ζωής σχετικές με το εκπαιδευτικό πρόγραμμα για το Λευκάδιο Χερν.
- Καλλιτεχνικές δραστηριότητες με μορφή ταινιών απαγγελιών καθώς και αρθρογραφία σχετικά με τη ζωή και το έργο του.

Το ψηφιακό μουσείο «Το ταξίδι του Λευκάδιου Χερν» φιλοδοξεί να αναδείξει όλες τις επιστημονικές και καλλιτεχνικές εκφράσεις, κυρίως εντός των συνόρων της Ελλάδας, που με αφορμή το έργο και τη ζωή του Λευκάδιου Χερν υλοποιούν δράσεις με πολιτιστική κυρίως ταυτότητα. Η δημιουργία ενός κόμβου μελέτης αλλά και ενός ψηφιακού οδηγού για το ταξίδι του Λευκάδιου Χερν είναι οι επόμενες προτεραιότητες του ψηφιακού μουσείου.

...αντί επιλόγου

Μια επιστολή του Λευκάδιου Χερν στον Ellwood Hendrick

Κουμαμότο, Ιούνιος, 1894.

Αγαπητέ Hendrick, — ... Συζητούσαμε την τελευταία φορά για την ηθική των επιχειρήσεων. Τώρα επιτρέψτε μου να σας πω πώς η ερώτηση χτυπά έναν ευφυή Ιάπωνα μαθητή.

«Κύριε, ποια ήταν η γνώμη σας όταν πρωτοήρθατε στη χώρα μας για τους παλιομοδίτες Ιάπωνες; Σας παρακαλώ να είστε ειλικρινής μαζί μου.»

«Εννοείς τους ηλικιωμένους, που εξακολουθούν να διατηρούν τα παλιά έθιμα και την ευγένεια, — άντρες σαν τον κ. Ακιζούκι, τον Κινέζο δάσκαλο;»

"Ναί."

«Νομίζω ότι ήταν πολύ καλύτεροι άνδρες από τους σημερινούς Ιάπωνες. Μου φάνηκαν σαν να συνειδητοποιούν τα ιδανικά των δικών τους θεών. Μου φάνηκαν όλα αυτά καλά και ευγενή».

«Και ακόμα τους σκέφτεστε το ίδιο καλά;»

«Τους σκέφτομαι καλύτερα, αν μη τι άλλο. Όσο περισσότερο βλέπω τους Ιάπωνες της νέας γενιάς, τόσο περισσότερο θαυμάζω τους άντρες της παλιάς γενιάς».

«Αλλά πρέπει, ως ξένος, να έχετε παρατηρήσει και τα ελαττώματά τους».

«Τι ελαττώματα;»

«Τέτοιες αδυναμίες ή ελαττώματα που θα παρατηρούσαν οι ξένοι».

"Όχι. Όπως ένας άνθρωπος είναι λίγο-πολύ τέλεια προσαρμοσμένος στην κοινωνία στην οποία ανήκει, έτσι πρέπει να κρίνεται και ως πολίτης και ως άνθρωπος. Το να κρίνουμε έναν άνθρωπο με τα πρότυπα μιας κοινωνίας εντελώς διαφορετικής από τη δική του δεν θα ήταν δίκαιο».

"Αυτό είναι αλήθεια."

«Λοιπόν, κρίνοντας με αυτό ως πρότυπο, οι παλιομοδίτες Ιάπωνες ήταν τέλειοι άνδρες. Αντιπροσώπευαν πλήρως όλες τις αρετές της κοινωνίας τους. Και αυτή η κοινωνία ήταν ηθικά καλύτερη από τη δική μας».

«Από ποια άποψη;»

«Στην ευγένεια, στην καλοσύνη, στη γενναιοδωρία, στην ευγένεια, στον ηρωισμό, στην αυτοθυσία, στην απλή πίστη, στην αφοσίωση, στην εγκράτεια, στην ικανότητα να αρκεστεί κανείς με λίγα, στην υικκή ευσέβεια.

«Αλλά αυτές οι ιδιότητες που θαυμάζετε στους παλιούς Ιάπωνες αρκούν για επιτυχία στη Δυτική ζωή—επιτυχία στην πράξη;»

"Γιατί όχι."

«Τα προσόντα που απαιτούνται για την πραγματοποίηση της επιτυχίας σε μια δυτική χώρα είναι ακριβώς εκείνα τα προσόντα που δεν είχαν οι παλιοί Ιάπωνες, έτσι δεν είναι;»

«Λυπάμαι που λέω ότι είναι».

«Και η παλιά ιαπωνική κοινωνία καλλιέργησε εκείνες τις ιδιότητες της ανιδιοτέλειας, της ευγένειας και της καλοσύνης που θαυμάζεις στη θυσία του ατόμου. Αλλά η Δυτική κοινωνία καλλιεργεί το άτομο με έναν ανταγωνισμό σε απλές δυνάμεις - πνευματική δύναμη, δύναμη υπολογισμού και δράσης;».

"Ναι."

«Αλλά για να μπορέσει η Ιαπωνία να διατηρήσει τη θέση της ανάμεσα στα έθνη, πρέπει να υιοθετήσει τις βιομηχανικές και οικονομικές μεθόδους της Δύσης. Το μέλλον της εξαρτάται από τη βιομηχανία και το εμπόριο. και αυτά δεν μπορούν να αναπτυχθούν αν συνεχίσουμε να ακολουθούμε τα αρχαία ήθη και ήθη μας».

"Γιατί?"

«Το να μην μπορείς να ανταγωνιστείς τη Δύση σημαίνει καταστροφή. Ωστόσο, για να ανταγωνιστούμε τη Δύση, πρέπει να ακολουθήσουμε τις μεθόδους της Δύσης, και αυτές είναι αντίθετες με την παλιά ηθική».

"Ίσως"

«Δεν νομίζω ότι υπάρχει κάποιο «ίσως». Για να κάνουμε οποιαδήποτε επιχείρηση σε μεγάλη κλίμακα, δεν πρέπει να μας διακατέχει η ιδέα ότι δεν πρέπει ποτέ να επωφεληθούμε εάν κάποιος άλλος τραυματιστεί από αυτό. Όσοι διακατέχονται από συναισθήματα, όπου δεν υπάρχει κανένας έλεγχος στον ανταγωνισμό, θα αποτύχουν. Ο νόμος αυτού που ονομάζετε αγώνας επιβίωσης είναι ότι οι ισχυροί και έξυπνοι πετυχαίνουν και οι αδύναμοι και ανόητοι αποτυγχάνουν. Αλλά η παλιά ηθική καταδίκασε έναν τέτοιο ανταγωνισμό».

«Τότε, κύριε, όσο καλή και αν φαίνεται η παλιά ηθική, δεν μπορούμε ούτε να κάνουμε μεγάλη πρόοδο στη βιομηχανία ή το εμπόριο ή τα οικονομικά, ούτε καν να διατηρήσουμε την εθνική μας ανεξαρτησία ακολουθώντας την. Πρέπει να εγκαταλείψουμε το παρελθόν μας και να αντικαταστήσουμε το νόμο με την ηθική».

«Αλλά δεν είναι καλό υποκατάστατο».

«Μου φαίνεται ότι έχει αποδειχτεί ένα καλό υποκατάστατο στις Δυτικές χώρες—ιδιαίτερα στην Αγγλία—αν πρέπει να κρίνουμε με βάση την υλική πρόοδο. Θα πρέπει να μάθουμε να

είμαστε ηθικοί καθοδηγούμενοι από τη λογική και όχι από το συναίσθημα. Η γνώση του δικαίου και οι λόγοι για την υπακοή στον νόμο, πρέπει επιτέλους να διδάσκουν μια λογική ηθική».

Πολύ καλός συλλογισμός για ένα αγόρι από την Ιαπωνία, έτσι δεν είναι; Θα πάει στο πανεπιστήμιο τον επόμενο μήνα, ένας υπέροχος σύντροφος. Αργότερα η κυβέρνηση θα τον στείλει στο εξωτερικό.

Πάντα πιστός,

Lafcadio Hearn.

Πραγματικά, μου φαίνεται σαν να μην σε είχα ευχαριστήσει καθόλου. Είστε απλώς θεϊκοί για να κάνετε ευγενικά πράγματα. Η μικρή μου γυναίκα σου στέλνει αυτόν τον χαιρετισμό με το δικό της χέρι,

萬歲

Σημαίνει: «Μακάρι να ζήσεις χίλια χρόνια!»

(The life and letters of Lafcadio Hearn
By Hearn, Lafcadio, 1850-1904; Bisland, Elizabeth, 1861-1929,
<https://archive.org/details/lifelettersoflaf01hearuoft>)

Τα συμπεράσματα δικά σας ...

Βιβλιογραφία

- Bonink, C.A.M. (1992) Cultural Tourism Development and Government Policy. MA Dissertation. Rijksuniversiteit Utrecht.
- Busby, G., & Klug, J. (2001). Movie-induced tourism: The challenge of measurement and other issues. *Journal of Vacation Marketing*, 7(4), 316-332.
- Bywaters, M. (1993) The Market for Cultural Tourism in Europe. *Travel and Tourism Analyst* 6: 30-46.
- Csapo, J. (2012) The Role and Importance of Cultural Tourism in Modern Tourism Industry. In M. Kasimoglu (Eds) *Strategies for tourism industry - micro and macro perspectives*. Croatia: InTechMacCannell, D. (1976) *The Tourist: A New Theory of the Leisure Class*. London: Macmillan.
- Fawcett C & Cormack P. (2001). "Guarding authenticity at literary tourism sites. *Annals of tourism research*, 28(3):686-704.
- Herbert D. (1996). "Artistic and literary places in France as tourist attractions", *Tourism Management*, 17(2):77-85.
- Hoppen Anne, Brown Lorraine, Fyall Alan (2014). Literary tourism: Opportunities and challenges for the marketing and branding of destinations?, in *Journal of Destination Marketing & Management*, Volume 3 (Issue 1), pp. 37-47. Retrieved November 11, 2021 from <https://www.sciencedirect.com/science/article>.
- <https://www.tourism-review.com/top-ten-literary-tourist-destinations-news1435> Retrieved November 11, 2021
- Kalantzis, M Cope, B (2013). *Νέα Μάθηση. Βασικές Αρχές για την επιστήμη της Εκπαίδευσης*. Μετ. Χρησιδής, Γ. Αθήνα. Εκδ: Κριτική
- MacIntosh, R.W. and Goeldner, C. (1986) *Tourism: Principles, Practices, Philosophies*. Wiley
- McKercher, B. and Du Cros, H. (2002) *Cultural Tourism: The Partnership Between Tourism and Cultural Heritage Management*. Haworth Hospitality Press.
- Munsters, W. (1994) *Cultuurtoerisme*. Apeldoorn: Garant.
- Robinson, M. (2002). Reading between the lines: Literature and the creation of touristic spaces. *Current Writing: Text and Reception in Southern Africa*, 14(1), 1-28.
- Robinson, M., & Andersen, H. C. (2002). *Literature and tourism*. New York: Continuum.
- Rogers, A (1998). *Η Εκπαίδευση ενηλίκων*. Αθήνα, εκδ: Μεταίχιμο
- Samet Çevik (2020). Literary tourism as a field of research over the period 1997-2016, in *European Journal of Tourism Research* 24, 2407. Retrieved November 11, 2021 from <https://www.researchgate.net/publication/339302834>
- Tanizaki Junichiro (1992). *Το εγκώμιο της σκιάς*. Μτφρ Π. Ευαγγελίδης. Αθήνα: Άγρα.
- Tetley, S. & Bramwell, B. (2002), *Tourist and the Cultural Construction of Haworth's Literary Landscape*, In M. Robinson and C.H Andersen (Eds.) *Literature and Tourism, Essays in Reading and Writing of Tourism*, London: Thomson.
- Κοσσυβάκη, Φ (2003). *Εναλλακτική Διδακτική. Προτάσεις για μετάβαση από τη Διδακτική του αντικειμένου στη Διδακτική του Ενεργού Υποκειμένου*. Αθήνα, εκδ: Gutenberg
- Κοψιδά-Βρεττού Παρασκευή (2010). *Λευκάδιος Χερν Η λαογραφία της στοργής*. Αθήνα: fagotto books.
- Κοψιδά-Βρεττού Παρασκευή (2017). *Λευκάδιος Χερν και Πιέρ Λοτί*. Αθήνα: Βακχικόν.
- Λαγός, Δ. (2016) *Θεωρητικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό*. Αθήνα: Κριτική

- Πασχαλίδης, Γ. (2000). Εκπαίδευση και Μαζική Επικοινωνία: Όροι και προοπτικές της διδασκαλίας των Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση. Παιδαγωγική Επιθεώρηση.
- Πολύδωρος, Γ (2013). E-Learning εξ αποστάσεως εκπαίδευση αποκλειστικά μέσω διαδικτύου. Στο Λιοναράκης, Α (Επιμ.) Πρακτικά 7^{ου} Συνεδρίου για την Ανοικτή & εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση "Μεθοδολογίες Μάθησης" Τόμος 2, σελ 15-26. Ανακτήθηκε από: <http://icodl.openet.gr/index.php/icodl/2013/paper/view/267/120>
- Ράπτης, Α., Ράπτη, Α. (2002) Δυνατότητες αξιοποίησης των νέων τεχνολογιών για την αλλαγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας και της κουλτούρας της μάθησης: η σημασία της παιδαγωγικής μόρφωσης των εκπαιδευτικών και η υστέρηση της εκπαιδευτικής πολιτικής στη χώρας μας, στο *Παιδαγωγική Επιθεώρηση* τεύχος 1/2002, Ατραπός, σσ. 159 - 173.
- Στοφόρος Κ., Αργυροπούλου Μ., Κανταρτζή Ε. (2021). *Λευκάδιος Χερν, τα ζόμπι και τα φαντάσματα*. Πάτρα: Τμήμα Διοίκησης Τουρισμού, Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Τσάρτας, Π., Ζαγκότση, Σ. και Κυριακάκη, Α. (2020) *Τουρίστες, Ταξίδια, Τόποι: Κοινωνιολογικές Προσεγγίσεις στον Τουρισμό*. Αθήνα: Κριτική

